

Liikenne- ja viestintäministeriö

kirjaamo@lvm.fi

Lausuntopyyntö LVM/2302/03/2015 25.1.2017

Hallituksen esitys eduskunnalle yksityistielaksi

Kiitän mahdollisuudesta saada lausua yksityistielakiluonnoksesta. Lausuntopyynnössä pyydetään erityisesti arvioita esitettyjen muutosten vaikutuksista ja yleensä sääntelytarpeesta. Näiden arvioiden lisäksi esitän seuraavassa myös yksityiskohtaisia kommentteja ja muutosehdotuksia ehdotettuihin säännöksiin. Tarkastelen asiaa lähinnä tiekuntien ja tieosakkaiden näkökulmasta.

Lakiluonnoksen valmistelu on tapahtunut ministeriössä virkatyönä asian laajuus huomioon ottaen erittäin kiireellisellä aikataululla. Tämä kiireellisyys ei ole mahdollistanut kaikkien esitettyjen ja esillä olleiden kehittämismahdollisuuksien ja muutostarpeiden syvällisempää analysointia. Tähänastinen tulos on kuitenkin erittäin onnistunut, mistä onnittelut lain valmistelijoille!

Yleiset arviot

Laki on rakenteeltaan selkeä. Lakipykälien otsikointi auttaa tavallista tieosakastakin löytämään tarvitsemansa säännökset. Otsikoiden tekstejä on ehkä joiltain osin vielä syytä tarkentaa. Lakitekstiä on modernisoitu, joskin monin paikoin se on vieläkin melko monimutkaista, paljolti nykyiseen lakiin pohjautuvaa. Paljon turhaa ja vanhentunutta on laista kuitenkin poistettu.

Laki luo tavoitteittensa mukaisesti uudenkinlaisia edellytyksiä yksityistieverkon kehittämiselle ja ylläpidolle. Tienpidon hoitaminen suurempina kokonaisuuksina, osana muuta maaseutuinfraa sekä sen ulkoistaminen ovat varmuudella tulevia tapoja toimia. Joustavuutta tiekuntien ja tieosakkaiden toimintaan on lisätty, mutta osin sääntely on edelleen melko tiukkaa. Esteellisyyssäännöksissä on menty käytännön toimintaa ajatellen ehkä jo liiankin pitkälle.

Keskeistä laissa on yksityisteiden yksityisen luonteen korostaminen. Ulkopuolisten tienkäyttö on lähtökohtaisesti luvanvaraista ja maksullista. Käyttömaksujen saaminen säännöllisestä ulkopuolisesta liikenteestä tulee olemaan tärkeää yhteiskunnan roolin ja avustusten todennäköisesti jatkossakin pienentyessä.

Viranomaisten tehtäviin esitetään runsaasti muutoksia. Kuntien tielautakuntien lakkauttaminen on esitetyllä tavalla kannatettavaa. Maakuntien ja kuntien yhteinen yksityisteiden avustustoiminta tulee muotoutumaan lain mahdollistamalla tavalla. Muutoksenhakuun esitän jäljempänä vielä samaa vaihtoehtoa, jota jo selvitysmiehen roolissa aikanaan esitin.

Tieoikeuden määritelmän laajentamista ehdotetulla tavalla sähkö- ja viestintäjohtojen ym. sijoittamiseksi en pidä onnistuneena. Teen tästä yksityiskohtaisen muutosehdotuksen jäljempänä.

Yksityiskohtaiset kommentit ja muutosehdotukset

Rohkenen esittää muutosehdotukseni lakiteksteihin tekemilläni korjauksilla.

Tieoikeuden laajentaminen mm. erilaisten johtojen sijoittamiseen on ongelmallista. Epäselvää on, kenelle tämä oikeus myönnetään. Selvää ei ole myöskään, onko kysymys toimituksessa määrätystä tiealueesta, johon tieoikeus kohdistuu vai tiekäyttöön otetun tien alueesta. Laki ei ota kantaa myöskään johtoa koskevan tieoikeuden ja itse johdon siirtämiseen tietä siirrettäessä.

Yksinkertaisemmin asia on hoidettavassa sisällyttämällä tieoikeuteen oikeus sopia tiealueelle sijoitettavista johdoista vastaavalla tavalla kuin tieoikeuteen sisältyvä puiden ja oksien poistamisoikeus. Johtojen ja muiden rakenteiden sijoittamisen yksityiskohdat samoin kuin niiden siirtämiseen liittyvät asiat ratkaistaisiin eri osapuolien välisillä suositussopimuksilla. Tiealueen määrittelyä olisi laissa tarkennettava, sillä on vaikutusta laissa myös myöhemmin.

Tien kunnossapidon määrittelyssä ei nykyään enää ole perusteita erityisesti mainita joitakin hoitotöitä.

3 § Määritelmät

...

3) *tieoikeudella* oikeutta käyttää toisen kiinteistön aluetta pysyvästi kulkuyhteyttä varten (pois);

9) *tiealueella* aluetta, johon tieoikeus kohdistuu

10) *tiellä* tiealueella olevaa ajorataa, jalkakäytävää ja pyörätietä sekä ...

12) *tien rakentamisella* uuden tien rakentamista sekä olemassa olevan tien siirtämistä, **levantämistä** ja muuta parantamista;

13) *tien kunnossapidolla* toimenpiteitä, jotka ovat tarpeen tien pitämiseksi sen tarkoitusta vastaavassa kunnossa (pois);

Lienee syytä tarkentaa yleistä käyttöä varten perustettavan tieoikeuden edellyttävän yksityistietoimitusta. Tiekunnille ei ole syytä tällaista oikeutta antaa, se johtaisi käytännössä turhiin tieoikeuksien myöntämiin ja valituksiin.

6 § Tieoikeus muun kuin kiinteistön hyväksi

...

Ennestään olevaan tiehen voidaan **yksitystietoimituksessa** valtion, maakunnan tai kunnan hyväksi perustaa tieoikeus yleistä käyttöä varten, jos tämän on tärkeää liikenteen tarkoituksenmukaiseksi järjestämiseksi ja 1 momentissa säädetyt edellytykset täyttyvät.

...

Ulkopuolisen oikeus käyttää tietä on lain keskeisimpiä säännöksiä. Esitetystä muodosta se ei vielä riittävällä tavalla asiaa selkiinnytä nykytilanteeseen verrattuna. Selvästi-sana on syytä jättää pois. Esimerkiksi runsaan

läpikulkuliikenteen takia kunnossapitokustannusten lisääntyminen on selvää, vaikka sitä yksittäisen ulkopuolisen tienkäyttäjän osalta on vaikeampi osoittaa. Toisaalta jos kunnossapitokustannusten lisääntyminen on osoitettavissa, on se myös selvää.

Säännöllisen liikenteen määrittelystä on hyvää tekstiä perusteluosassa, itse säännökseen sitä lienee vaikea sisällyttää. Perustelutekstissä on melko huolimattomasti kirjoitettu satunnaisen puutavarakuljetuksen maksuttomuudesta, näin ei voi olla.

23 § Ulkopuolisen oikeus käyttää tietä

Yksitystien käyttäminen säännöllisiin tai tilapäisiin kuljetuksiin tai säännölliseen kulkemiseen on luvanvaraista muille kuin tieosakkaille. Lupa tarvitaan myös muuhun yksityistietä käyttävään toimintaan, joka lisää tien kunnossapitokustannuksia. Lupaa ei tarvita jokamiehenoikeuden nojalla tapahtuvaan kulkemiseen.

Jos tieoikeus 6 §:n mukaisesti perustetaan yleistä tarvetta, esimerkiksi kevyttä liikennettä varten, seuraa siitä useimmiten tarve tavanomaista korkeampaan kunnossapitotasoon. Lakiin olisi syytä sisällyttää tästä yleis-säännös, jonka perusteella Maanmittauslaitos voisi antaa tästä ohjeet tieyksiköintisuosituksessaan.

27 § Tienpitovelvollisuuden jakaminen ja tieyksiköt

...

Jos tieosakas vaatii tienpitoa kokonaan tai tietyiltä osin suoritettavaksi ilmeisesti korkeampaa tasoa vastaavana kuin edellä jäljempänä 40 ja 41 §:ssä edellytetään, on osakkaan, tarvittaessa ennakolta, suoritettava siitä aiheutuvat lisäkustannukset. Yleisestä tarpeesta 6 §:n mukaisesti aiheutuva tienpidon korkeampi taso voidaan ottaa huomioon myös tieyksiköissä.

Yksitystiehen voi kuulua kunnossapitotarpeeltaan ja -tasoltaan selvästi erilaisia teitä tai tien osia. Tieyksiköinti tulee tehdä samoin perustein koko tien osalta. Käytännössä voi olla tarpeen käyttää erilaista tieyksikön hintaa tien eri osilla. Tästä olisi syytä olla säännös laissa sekä tiemaksujen että tienpidon osalta.

29 § Tiemaksu

...

Tiemaksun suuruus tien eri osilla voi vaihdella, jos niillä on 41 §:n mukaisesti selvästi erilainen kunnossapitotaso.

...

Perusmaksun sisällyttäminen käyttömaksuun on mielestäni turha ja osin epäoikeudenmukainen ratkaisu. Hallintokulut voidaan ottaa muullakin tavoin huomioon. Toisaalta käyttömaksun maksajasta ei aiheudu samantaisia hallintokuluja kuin tieosakkaasta. Samansuuruinen käyttömaksu ei ole oikein. Käyttömaksujen perusteiden muuttaminen on itsestäänselvyys, jota laissa ei tarvitse mainita. Pykälään jäisi vain 1. momentti.

30 § Käyttömaksu

Tämän lain mukainen tien käyttömaksu on määrättävä sen mukaan kuin katsotaan kohtuulliseksi ot-

tamalla huomioon vastaavanlaisesta tien käytöstä osakkaalle määrättävä tiemaksu ja tien käyttämisestä mahdollisesti johtuva erityinen kunnossapitokustannusten ja hallintokustannusten lisääntyminen. Käyttömaksut vahvistetaan tiekunnan kokouksessa osana 70 §:ssä tarkoitettua maksuunpanoluetteloa. Jos tiekuntaa ei ole perustettu, käyttömaksuista päättävät tieosakkaat yhdessä.

(pois)

Epäselvyyksien ja riitaisuuksien välttämiseksi ehdotetaan tieosakkaan käyttömaksu huomattavasta lisäliikenteestä voitavan määrätä maksettavaksi takautuvasti enintään yhden vuoden ajalta maksun määräämisajankohdasta eli asiaa koskevan tiekunnan kokouksen pitämisestä. Ehdotus vastaa nykyistä säännöstä. Käytännössä ongelmaksi on muodostunut maksun määrääminen niissä tiekunnissa, jotka kokoontuvat harvemmin kuin kerran vuodessa. Kokousväli voi olla ehdotuksenkin mukaan neljä vuotta. Tämä on syytä ottaa säännöksessä huomioon.

31 § Käyttömaksu tiemaksun sijaan

...

Jos tieosakas käyttää tietä tilapäisesti tavalla, joka huomattavasti poikkeaa siitä, mikä on otettu huomioon tieyksikköjä määrättäessä, voidaan tällaista tilapäistä tienkäyttöä varten määrätä arvioitua tien käyttöä vastaava käyttömaksu. Maksu voidaan määrätä takautuvasti enintään 67 §:ssä mainittujen vuosikokousten tai niitä vastaavien kokousten väliseltä ajalta.

Tieosakkaiden vastuu esimerkiksi tiekunnan pankkilainasta jakautuu käytännössä kulloinkin voimassa olevien tieyksiköiden mukaisesti. Laissa nykyään olevaa ja uuteenkin lakiin esitettävää säännöstä ei käytännölle vieraana juuri noudateta. On syytä harkita säännöksen muuttamista.

35 § Tieosakkaiden vastuuvollisuus

Yhteisestä tienpitoa varten tehdystä sitoumuksesta tai muusta veloitteesta ovat keskenään vastuussa ne, jotka sitoumuksen tai muun veloitteen syntyhetkellä olivat tieosakkaita, kyseisenä ajankohtana voimassa olleiden tieyksiköidensä mukaisessa suhteessa. Tieosakkaat voivat kuitenkin päättää, että vastuu jakautuu kulloistenkin tieosakkaiden kesken kulloinkin voimassa olevien tieyksiköiden mukaisessa suhteessa.

...

Kuten edellä 29 §:n kohdalla jo esitin, on syytä korostaa tien eri osien erilaista kunnossapitotarvetta:

41 § Tien kunnossapito

...

Tien käyttötarkoitukseltaan selvästi erilaisilla osilla voi olla erilainen kunnossapitotaso.

Kuten edellä olen esittänyt, on tieoikeuden laajentamisen sijaan yksinkertaisempaa sisällyttää tieoikeuteen kiinteistöjä palvelevien johtojen ja muiden laitteiden sijoittamisoikeus. Tiekunnalla tai tieosakkailla olisi tämä oikeus vain tiekäyttöön otetulla tiealueen osalla. Muualla tiealueella eli varsinaisen tien ulkopuolella sijoittamiseen tarvittaisiin edelleen maanomistajan lupa.

47 § Rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittaminen tiealueelle

Tieoikeuteen sisältyy oikeus sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamiseen tiealueella olevalle tielle.

...

Tiekunnan ja tieosakkaiden toimivallan ulottaminen tiealueen ulkopuolelle on hyvää tarkoittava, mutta käytännössä mahdoton ajatus. Jokin viranomaispäätös on edelleen tarpeen. Jos muuta ratkaisua ei löydetä, on asiassa haettava yksityistietoimitusta. Tällöin päätös olisi voitava tehdä ilman varsinaista toimitusmenettelyä.

49 § Puiden ja pensaiden poistaminen tiealueelta ja sen läheisyydestä

Tieoikeuteen sisältyy oikeus puiden, pensaiden ja muiden tienpitoa haittaavien luonnonesteiden poistamiseen tiealueelta sekä tälle alueelle ulottuvien oksien karsimiseen.

Edellä 1 momentissa mainitun alueen ulkopuolelta voidaan yksityistietoimituksessa antaa oikeus poistaa liikenneturvallisuutta ilmeisesti vaarantavat puut ja pensaat tai niiden oksat, ei kuitenkaan tontilla, rakennuspaikalla tai puutarhassa kasvavia tai erityiseen hoitoon muutoin otettuja puita tai pensaita, ellei siihen ole erittäin painavia syitä. Tässä tarkoitettujen puiden ja pensaiden poistamisesta tai oksien karsimisesta on ennakolta hyvissä ajoin ilmoitettava kysymyksessä olevan alueen omistajalle tai haltijalle.

Hoitokunnan jäsenen tai toimitsijamiehen esteellisyys on esityksessä viety käytäntöä ajatellen liiankin pitkälle. Vähäistenkin hoitotöiden tekeminen tiekunnalle tai jopa palkkion tai kulukorvausten maksaminen toisi esteellisyyden osallistua tiekunnan talousarvion laadintaan tai muutoin asioista päättämiseen. Säännöstä on syytä lieventää:

61 § Hoitokunnan jäsenen tai toimitsijamiehen esteellisyys

Toimitsijamies tai hoitokunnan jäsen ei saa osallistua hänen ja tiekunnan välistä sopimusta koskevan eikä muunkaan sellaisen merkittävän asian käsittelyyn eikä ratkaisemiseen, jossa hänen yksityinen etunsa saattaa olla ristiriidassa tiekunnan edun kanssa.

Valtakirjojen käyttöön liittyvän uudenlaisen äänileikkurin sisällyttäminen lakiin on epäonnistunut ja käytännöllä vieras ajatus. Perustelujen mukaan halutaan estää määräysvallan saaminen valtakirjoja kokoamalla. Varsinaista tilanteeseen liittyvää ongelmaa ei kuitenkaan esitetä. Valtakirjoja ei voi noin vaan koota, vaan valtuutus tieosakkaalta täytyy saada. Valtakirjan antaminen on vapaaehtoista. Äänivallan rajoittaminen esitetyllä tavalla saattaisi muun ohella merkittävästi päätösvaltaa siirtymistä tienpidon tarkoituksenmukaisen hoitamisen ja sen kustannusten kannalta epätoivottuun suuntaan. Säännös on syytä poistaa.

63 § Päätöksenteko tiekunnassa

Tieosakkaat käyttävät äänioikeuttaan tiekunnan kokouksessa tieyksiköinnin mukaan. Kenenkään osakkaan äänimäärä ei kuitenkaan saa ylittää kolmeakymmentä prosenttia kokouksessa edustettuina olevien osakkaiden yhteisestä tieyksikkömäärästä. Äänestettäessä asiat ratkaistaan yksinkertaisella äänen enemmistöllä. Äänen mennessä tasan tulee päätökseksi se mielipide, johon kokouksen puheenjohtaja on yhtynyt.

Tieosakkaalla on oikeus valtuuttaa toinen henkilö käyttämään puolestaan puhe- ja äänivaltaansa tiekunnan kokouksessa. (pois)

Hoitokunnan jäsenenä tai toimitsijamiehenä toimiva tieosakas on nykytulkinnan mukaan voinut osallistua tilityksen hyväksymiseen ja vastuuvapauden myöntämiseen itselleen. Ehdotus ei sanamuotonsa mukaan tätä estä jatkossakaan. Vain, jos asiasta äänestetään, on tällainen tieosakas esteellinen. Tällä tulkinnalla ehdotus on hyväksyttävä. Jos esteellisyydellä tarkoitetaan myös asian käsittelyyn osallistumista, on säännöstä täsmennettävä niin, että hoitokunta tai toimitsijamies ei vastuuvapauden myöntämisen osalta ole esteellinen, jos tiekunnan kokouksessa ei ole muita osallistujia.

66 § Esteellisyys tiekunnan kokouksessa

Ei varsinaista muutosehdotusta.

Laissa ei ole säännöstä pöytäkirjanotteiden tai jäljennösten maksullisuudesta. Sellainen on turhien riitojen välttämiseksi syytä olla.

69 § Tiekunnan kokouksen pöytäkirja

...

Kaikilla tieosakkailla ja muilla, joita kokouksessa käsitellyt asiat koskevat, on oikeus pyynnöstä saada toimitsijamieheltä tai hoitokunnan puheenjohtajalta ote tai oikeaksi todistettu maksullinen jäljennös pöytäkirjasta. Maksun suuruudesta voidaan päättää tiekunnan säännöissä tai tiekunnan kokouksessa.

Maksuunpanoluettelon muutosten tekeminen ja sen voimaantulon nopeuttaminen ovat käytännön kannalta hyviä asioita. Samassa kokouksessa päättämistä voidaan lisäksi korostaa. Voimaantulon ajankohta on määriteltävä oudosti, ja se voitaneen jättää pois. Maksuunpanoluettelohan tulee voimaan heti. Siitä voidaan tehdä 72 §:n mukainen muutoksenhaku. Maksut voidaan kuitenkin 99 §:n mukaisin edellytyksin periä välittömästi.

70 § Maksuunpanoluettelo

...

Maksuunpanoluetteloon kokouksessa tehtävät mahdolliset korjaukset voidaan vahvistaa tiekunnan kyseisessä kokouksessa. (pois)

Muutoksenhaku

Muutoksenhakuun ehdotan vielä jo selvitysmiehenä tekemääni oikaisuvaatimusmenettelyä. Oikaisuvaatimus tehtäisiin määräajassa, esimerkiksi yhteisäluelain kanssa yhteneväisesti kolmen viikon kuluessa tiekunnan kokouksesta, hoitokunnalle tai toimitsijamiehelle. Tiekunnan toimielin voisi oikaisuvaatimuksen hyväksyessään - asiasta riippuen - kutsua tiekunnan ylimääräisen kokouksen koolle. Tieosakkaan valitusaika alkaisi vasta oikaisuvaatimuksen hylkäämispäätöksestä.

Oikaisuvaatimusmenettelyssä korostuu entisestään maakunnallisen ja/tai valtakunnallisen neuvonnan ja sovittelemisen tarve.

Varsinainen muutoksenhaku tiekunnan päätöksiin olisi mielestäni tarkoituksenmukaisempaa tehdä maa- oikeuden sijasta moitekanteella käräjäoikeuteen. Perustelutekstissä maa-oikeutta pidetään parempana sen erityisasiantuntemuksen sekä valittajalle valituksen tekemisestä aiheutuvien pienempien kustannusten perusteella. Mielestäni olisi kuitenkin perustellumpaa yhdenmukaistaa muutoksenhaku muiden yhteisöjen, esimerkiksi osakaskuntien kanssa kuin rasittaa maa-oikeuksia tieosakkaiden valituksilla. Määräaika moitekanteen tekemiselle voisi olla kaksi kuukautta.

Maa-oikeuteen valitettaisiin kuitenkin esitetyllä tavalla edelleen yksityistietoimituksien päätöksistä.

Näillä ehdotuksilla on vaikutusta niin moneen lakipykälään, että en ryhdy niitä insinöörinä ollenkaan luonnos- telemaan.

Siirtymäsäännöksissä täytyy ottaa huomioon edellä ehdotettu tieoikeuden laajentamisen poistaminen.

103 § Siirtymäsäännökset

Ennen tämän lain voimaan tuloa perustettu tieoikeus katsotaan tämän lain voimaantulosta lukien olevan tarkoitettu myös sähkö- ja viestintäjohtojen ja muiden kiinteistön käyttöä palvelevien rakenteiden, rakennelmien ja laitteiden sijoittamista varten siten kuin tämän lain **47 §:n 1 momentissa tarkoitetaan.**

...

Muut huomiot

Laissa on lisäksi runsaasti muitakin täsmennyksiä kaipaavia yksityiskohtia, joiden sisällyttäminen tähän lausuntoon ei ole ollut tarkoituksenmukaista. Stilistisiä korjauksia olen yrittänyt tässä myös välttää, mutta huomioin kuitenkin esimerkkinä, että laissa vielä siellä täällä puhutaan tietöimituksesta. Lienee syytä yhdenmukaistaa kaikki yksityistietoimituksiksi.

On varmaan tarpeen ajatuksella vielä tarkemmin käydä läpi nykyisen lain keskeiset asiakohdat, ja varmistaa, että kaikki välttämätön on mukana. Muilta osin voitaneen jollakin yleissäännöksellä antaa tiekunnille vielä lisää vapausasteita päättää asioista haluamallaan tavalla esimerkiksi säännöissään, jotka nyt ovat melko tarkkaan rajattuja.

Toivon, että näistä kommentteista ja muutosehdotuksista on hyötyä lakiesityksen viimeistelyssä. Osallistun mielelläni lain läpikäymiseen jollakin sopivalla asiantuntijaryhmällä.

Kunnioittavasti

Esko Hämäläinen

Dipl.ins.

Suomen Yksityistiepalvelu Oy